

ΝΟΜΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

(Επικαιροποίηση)

Σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης των
δικαιούχων διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα

Φρανκφούρτη/ Αθήνα/ Χίος

30 Αυγούστου, 2018

Πρωτότυπη έκδοση

Περιεχόμενα

Εισαγωγικό Σημείωμα	2
1. Κοινωνικές παροχές	3
2. Στέγαση	4
3. Παροχή τροφίμων	9
4. Ψυχική υγεία	10
5. Πρόσβαση στην αγορά εργασίας	11
6. Μέτρα ενσωμάτωσης και προγράμμα ΜΚΟ για την ένταξη των δικαιούχων διεθνούς προστασίας	12
Εκδότες	13

Εισαγωγικό Σημείωμα

Στο νομικό σημείωμα των “Υποστήριξη Προσφύγων στο Αιγαίο” (RSA)/ PRO ASYL για την κατάσταση των αναγνωρισμένων προσφύγων στην Ελλάδα που δημοσιεύτηκε τον Ιούνιο του 2017, αναφέρεται ότι: «Οι τρέχουσες συνθήκες διαβίωσης των δικαιούχων διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα είναι ανησυχητικές, καθώς οι δικαιούχοι όχι μόνο υποφέρουν από την έλλειψη ευκαιριών για προοπτικές ένταξης στην ελληνική κοινωνία, αλλά αντιμετωπίζουν συχνά ανεπαρκείς συνθήκες διαβίωσης σύμφωνα με τα διεθνή ανθρωπιστικά πρότυπα, μια επισφαλή κοινωνικοοικονομική κατάσταση ενώ έχουν ακόμη και προβλήματα στην διασφάλιση της ίδιας της ύπαρξής τους. Μια τέτοια κατάσταση υπονομεύει την αποτελεσματικότητα της παρεχόμενης προστασίας σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 και το Ευρωπαϊκό Δίκαιο. Το καθεστώς διεθνούς προστασίας, το οποίο στην πράξη δεν εξασφαλίζει απαραίτητως μια αξιοπρεπή ζωή για τον κάτοχό του, συνιστά απλώς προστασία «στα χαρτιά¹».

Το προαναφερθέν νομικό σημείωμα επικαιροποιήθηκε τον Αύγουστο του 2018 και δείχνει ότι οι συνθήκες διαβίωσης για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα δεν έχουν βελτιωθεί. Εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλα ελλείμματα στην υποδοχή, τη φροντίδα και την ένταξη

¹ PRO ASYL/ RSA: Νομικό Σημείωμα 23/07/2017 On the living conditions of beneficiaries of international protection in Greece. Right and effective protection exist only on paper: The precarious existence of beneficiaries of international protection in Greece. <https://bit.ly/2L2IjNy>

των δικαιούχων διεθνούς προστασίας.

Λαμβάνοντας υπόψη την αναφορά των RSA/ PRO ASYL του Ιουνίου 2017, το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο της Γερμανίας αποφάνθηκε² στις 31 Ιουλίου 2018 ότι δεν μπορεί να καταλήξει στο γενικότερο συμπέρασμα ότι οι αναγνωρισμένοι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα μπορούν να επιστραφούν εκεί. Πρέπει να εξεταστεί κατά περίπτωση κατά πόσο είναι εξασφαλισμένος ο βιοπορισμός των ατόμων αυτών και κατά πόσο διασφαλίζεται η πρόσβαση σε στέγαση, σε τρόφιμα και σε εγκαταστάσεις φροντίδας της προσωπικής υγιεινής.

Οι προσφυγές που έχουν κατατεθεί από αναγνωρισμένους πρόσφυγες κατά της απέλασης τους στην Ελλάδα ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων της Γερμανίας και οι οποίες αναφέρονται στα συμπεράσματα του νομικού σημειώματος των PRO ASYL / RSA, είχαν επίσης θετική³ έκβαση.

Οι RSA/ PRO ASYL παρακολουθούν περιπτώσεις επιστραφέντων προσφύγων από άλλες ευρωπαϊκές χώρες στην Ελλάδα και τεκμηριώνουν πώς οι άνθρωποι αυτοί ζουν άστεγοι ή σε επισφαλή κατάσταση σε «καταλήψεις» στην Αθήνα ή σε εγκαταλελειμμένα κτίρια χωρίς πρόσβαση σε ηλεκτρικό ρεύμα ή νερό.

Στην πράξη, οι πρόσφυγες δεν έχουν ακόμα εξασφαλισμένη πρόσβαση σε στέγη, φαγητό, ιατρική και ψυχολογική περίθαλψη ή στην αγορά εργασίας. Εξακολουθεί να ισχύει ότι η προστασία των αναγνωρισμένων προσφύγων στην Ελλάδα υπάρχει μόνο στα χαρτιά.

Karl Kopp

Φρανκφούρτη, 28 Δεκεμβρίου 2018

1. Κοινωνικές παροχές

Ένας άνδρας δικαιούχος διεθνούς προστασίας - ο οποίος δεν φιλοξενείται σε κάποιο κέντρο φιλοξενίας ή ξενώνα - θεωρητικά δικαιούται να υποβάλει αίτηση για επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης σύμφωνα με το άρθρο 235 του νόμου 4.389/2016 (200,00 € για ενήλικες κάθε μήνα) . Ωστόσο, στην πράξη είναι εξαιρετικά δύσκολο για τους δικαιούχους διεθνούς προστασίας να πληρούν όλες τις απαιτήσεις, όπως είναι η υποβολή των κάτωθι:

- πρόσφατο εκκαθαριστικό σημείωμα
- σύμβαση μίσθωσης / δήλωση φιλοξενίας / λογαριασμό παρόχου υπηρεσίας κοινής ωφέλειας ή βεβαίωση αστεγίας / πιστοποιητικό κέντρου ημέρας
- IBAN / τραπεζικό λογαριασμό

² BVerfG, Απόφαση από 31/07/2018, 2 BvR 714/18.

³ Ενδεικτικά: Διοικητικό Δικαστήριο από 05/01/2018 (8K 10974/17.TR); Διοικητικό Δικαστήριο Düsseldorf από 25/06/2018 (12K 3103/18.A); Διοικητικό Δικαστήριο Magdeburg από 09/08/2018 (9A 198/ 18 MD).

Σχετικά με το *εκκαθαριστικό σημείωμα*: Οι δικαιούχοι αντιμετωπίζουν συγκεκριμένους φραγμούς για να εγγραφούν στις φορολογικές αρχές, εξαιτίας της έλλειψης των εγγράφων που απαιτούνται για την απόδειξη της στέγασης. Οι περισσότερες φορολογικές υπηρεσίες στην Αθήνα και γενικότερα οι φορολογικές υπηρεσίες στην ηπειρωτική χώρα αρνούνται την εγγραφή σε όσους δεν μπορούν να αποδείξουν τη στέγαση τους ή είναι άστεγοι⁴. Ως εκ τούτου, ένα μεγάλο ποσοστό πιθανότατα δεν είναι σε θέση να αποκτήσει αριθμό φορολογικού μητρώου και εκκαθαριστικό σημείωμα. Ταυτόχρονα, οι αρμόδιες αρχές για τη χορήγηση επιδόματος κοινωνικής αλληλεγγύης ζητούν εκκαθαριστικό σημείωμα για τα δύο τελευταία έτη⁵.

Σχετικά με το αποδεικτικό της επισφαλούς στέγασης: Επιπλέον, μετά την επιστροφή τους στην Ελλάδα, οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας είναι πιθανό να μην καταφέρουν να λάβουν βεβαίωση αστεγίας από την κοινωνική υπηρεσία του Δήμου Αθηναίων ή άλλων Δήμων, καθώς α) η διαδικασία αναγνώρισης και πιστοποίησης αστέγων δεν έχει ακόμη ρυθμιστεί και β) λόγω της έλλειψης υπηρεσιών διερμηνείας, η κοινωνική υπηρεσία του Δήμου υποστηρίζει συχνά μόνο όσους μιλούν αγγλικά ή ελληνικά⁶.

Η κοινωνική υπηρεσία του Δήμου Αθηναίων παρέχει βεβαίωση αστεγίας μόνο σε εκείνους που εντόπισαν οι υπάλληλοι κατά την εργασία τους στο δρόμο⁷. Δεν υπάρχει καθορισμένη διαδικασία για όσους ζουν κάτω από επισφαλείς συνθήκες σε εγκαταλελειμμένες ή ακατάλληλες κατοικίες ή για εκείνους οι οποίοι είναι υποχρεωμένοι να μετακινούνται.

Σχετικά με τους τραπεζικούς λογαριασμούς: Οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας δεν μπορούν να ανοίξουν τραπεζικό λογαριασμό και να λάβουν IBAN (προϋπόθεση για το επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης) χωρίς να προσκομίσουν πιστοποιητικό διαμονής και *εκκαθαριστικό σημείωμα*.

2. Στέγαση

Οι RSA/PRO ASYL δεν γνωρίζουν κάποια περίπτωση δικαιούχου διεθνούς προστασίας ο οποίος έχει επιστραφεί στην Ελλάδα και κατά την άφιξή του, να του έχει παρασχεθεί από τις αρμόδιες αρχές διαμέρισμα στο πλαίσιο του προγράμματος στέγασης της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες ή να έχει παραπεμφθεί επίσημα σε ένα κέντρο φιλοξενίας στην Αττική ή αλλού στην ηπειρωτική χώρα. Επιπλέον, κανένας επιστραφέντας πρόσφυγας δεν έχει λάβει πληροφορίες σχετικά με τη στέγαση ή επίδομα σε μετρητά⁸.

⁴ Απάντηση Δ.Ο. Υ που δόθηκε στην RSA, Ιούλιος 2018

⁵ Πληροφορία που δόθηκε από κοινωνική αρχή (Υπηρεσία ΚΕΑ) στην RSA, Αύγουστος 2018.

⁶ Τηλεφωνική συνομιλία με το ΚΥΑΔΑ, 12 – 13/07/2018

⁷ Βλέπε Υποσημείωση 4.

⁸ Οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας επιστρέφονται στην Ελλάδα στον αερολιμένα Ελευθέριος Βενιζέλος που βρίσκεται στην περιοχή της Αττικής (αεροδρόμιο της Αθήνας). Επομένως, αυτή η έκθεση επικεντρώνεται στην κατάσταση στην Αθήνα, όπου φθάνουν όσοι επιστρέφονται.

Αντίθετα: Οι RSA / PRO ASYL παρακολουθούν περιπτώσεις επιστρεφόμενων από άλλες ευρωπαϊκές χώρες στην Ελλάδα και καταγράφουν τη ζωή τους ως άστεγων ή σε υποβαθμισμένες συνθήκες σε καταλήψεις στην Αθήνα ή σε εγκαταλελειμμένα κτίρια χωρίς πρόσβαση σε ηλεκτρικό ρεύμα ή νερό⁹.

Οι RSA / PRO ASYL θα ήθελαν να τονίσουν ότι μόνο οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας που έχουν φιλοξενηθεί ως αιτούντες διεθνή προστασία σε κέντρα φιλοξενία ή σε διαμερίσματα στο πλαίσιο του συστήματος στέγασης της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR)¹⁰ επιτρέπεται στην πράξη να παρατείνουν τη διαμονή τους στον ίδιο χώρο για μια επιπλέον περίοδο περίπου 6 μηνών, μετά την αναγνώρισή τους. Μέχρι τώρα αυτό είναι μόνο μια επιβεβαιωμένη πρακτική που δεν έχει ρυθμιστεί με νόμο.

Το καθεστώς στέγασης της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR) παρέχεται μόνο σε ευάλωτους αιτούντες άσυλο. Κατά συνέπεια, η UNHCR παρείχε στατιστικά στοιχεία σχετικά με το πρόγραμμα στέγασης ESTIA, όπου αναφέρεται ότι «τον Ιούνιο του 2018, 4.200 δικαιούχοι έχουν φιλοξενηθεί στο πρόγραμμα της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες και σε 7.100 έχουν δοθεί μετρητά»¹¹, ήτοι δεν αναφέρεται /δεν συμπεριλαμβάνει επιστραφέντες¹². Επιπλέον, οι RSA / PRO ASYL θα ήθελαν να τονίσουν ότι το πρόγραμμα στέγασης της UNHCR εξακολουθεί να αποτελεί μία μεταβατική ανθρωπιστική βοήθεια και όχι πρόγραμμα κοινωνικής πρόνοιας.

Ταυτόχρονα, υπάρχει περιορισμένη χωρητικότητα τόσο στα προσωρινά κέντρα φιλοξενίας της ηπειρωτικής χώρας όσο και στο σύστημα στέγασης της ESTIA. Τον Ιούνιο του 2018, η UNHCR εκτιμά ότι σε 26 ανοικτούς χώρους προσωρινής διαμονής στην ηπειρωτική χώρα υπήρχαν συνολικά 22 ελεύθερες θέσεις διαθέσιμες σε όλη τη χώρα¹³. Εν τω μεταξύ, εκκρεμούν πολλές μετακινήσεις αιτούντων άσυλο από τα υπερπλήρη Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) στα νησιά προς την ηπειρωτική χώρα¹⁴. Υπάρχουν επίσης μεγάλες λίστες αναμονής για τους ευάλωτους αιτούντες άσυλο, οι οποίοι πρόκειται να μεταφερθούν σε κατοικίες στο πλαίσιο του προγράμματος ESTIA. Σε μια ενδεικτική περίπτωση, μια έγκυος αιτούσα άσυλο και μητέρα ενός μικρού παιδιού, τυφλή και πάσχουσα από προβλήματα υγείας, υποχρεώθηκε να ζήσει για δύο μήνες σε μια σκηνή υπό ταπεινωτικές συνθήκες στο στρατόπεδο της Μόριας (Λέσβος), μέχρι να φιλοξενηθεί στο πλαίσιο του προγράμματος ESTIA¹⁵.

⁹ Έρευνα RSA, Αθήνα, Ιούνιος-Αύγουστος 2018, όπως επίσης και στην σελίδα 17 του Νομικού Σημειώματος του έτους 2017 των RSA/PRO ASYL

¹⁰ Πρόγραμμα ESTIA τα οποία χρηματοδοτείται για την υποστήριξη έκτακτης ανάγκης για την ένταξη και τη στέγαση από την ECHO [European Civil Protection And Humanitarian Aid Operations].

¹¹ Βλέπε: <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/64741>

¹² UNHCR, Συνέντευξη, Ιούλιος 2018.

¹³ Βλέπε: <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/64795>.

¹⁴ UNHCR protection meeting minutes, 31. Ιούλιος 2018.

¹⁵ Η ομάδα RSA/ Λέσβου παρακολούθησε την υπόθεση και ζήτησε την άμεση μεταφορά, Ιούλιος 2018

Οι RSA / PRO ASYL εκφράζουν τη βαθιά της ανησυχία τους για το τι θα συμβεί σε όλους εκείνους τους δικαιούχους διεθνούς προστασίας, οι οποίοι θα κληθούν επισήμως να εγκαταλείψουν τους χώρους στέγασης τους στο μέλλον.

Οι υποβαθμισμένες συνθήκες διαβίωσης και τα σοβαρά προβλήματα ασφάλειας στις υπερπλήρεις δομές της ηπειρωτικής χώρας έχουν επισημανθεί από την UNHCR και τις ΜΚΟ¹⁶. Οι RSA / PRO ASYL κατέγραψαν ότι «ο πληθυσμός στα κέντρα φιλοξενίας προσφύγων στην ηπειρωτική χώρα αυξάνεται διαρκώς, ενώ οι συνθήκες υποδοχής έχουν αρνητικές επιπτώσεις στη σωματική και ψυχική υγεία των διαμενόντων»¹⁷. Εν τω μεταξύ, κάποια κέντρα φιλοξενίας έχουν επεκταθεί με προσωρινές σκηνές και μεγαλύτερες σκηνές τύπου *hub hall* για την υποδοχή νεοαφιχθέντων. Άλλα κέντρα φιλοξενίας που βρίσκονταν σε πρώην αποθήκες, τα οποία είχαν κλείσει λόγω ανεπαρκών συνθηκών υποδοχής λειτούργησαν ξανά, όπως για παράδειγμα το κέντρο φιλοξενίας στα Οινόφυτα στη Βοιωτία¹⁸.

Κατά τη διάρκεια έρευνας της RSA για τους χώρους φιλοξενίας στην ενδοχώρα, τον Αύγουστο του 2018¹⁹, οι ερευνητές συνάντησαν αναγνωρισμένους άνδρες πρόσφυγες, των οποίων η διαμονή στα κέντρα αυτά έχει παραταθεί ανεπίσημα για μερικούς μήνες. Αν και τους επιτράπηκε να παραμείνουν στα κέντρα φιλοξενίας και να λαμβάνουν επίδομα μετρητών (ως αιτούντες άσυλο), δεν είχαν ληφθεί περαιτέρω μέτρα ενσωμάτωσης για αυτούς. Δεν είχαν πρόσβαση σε κατάλληλη πληροφόρηση και στήριξη ενσωμάτωσης. Κανένας από τους ερωτώμενους δεν είχε πρόσβαση στην εργασία ή σε άλλο τύπο χώρου διαμονής, όπως είναι το διαμέρισμα. Αντ' αυτού, αντιμετώπισαν σοβαρά προβλήματα ασφαλείας μέσα στις υπερπλήρεις δομές (όπως μεγάλης έντασης διαμάχες μεταξύ εθνικοτήτων). Οι ίδιοι παραπονέθηκαν επίσης και για την έλλειψη οποιασδήποτε προοπτικής²⁰.

Όσον αφορά τις υπάρχουσες δομές για τους άστεγους στην Αθήνα, οι οποίες υποτίθεται ότι παρέχουν προσωρινή στέγαση σε επιστραφέντες με διεθνή προστασία (για μερικές ημέρες έως και τρεις μήνες ή, κατ'εξαίρεση, για περισσότερο χρόνο), η RSA θα ήθελε να επισημάνει τα κάτωθι: Στις 16 Ιουλίου 2018, οι αρμόδιες αρχές του Δήμου Αθηναίων έδωσαν στην οργάνωση τον κατάλογο με 12 δομές προσωρινής στέγασης, όπου μπορούν να κοιμηθούν οι άστεγοι είτε στον Δήμο Αθηναίων είτε σε γειτονικούς Δήμους, όπως ο Πειραιάς. Η RSA έχει επικοινωνήσει με όλους και ενημερώθηκε για τη διαθεσιμότητα τους.

Τα συμπεράσματα από τον κατάλογο των ξενώνων είναι τα εξής:

(1) Ο ξενώνας του «ΚΕΕΛΠΝΟ» (Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων) προορίζεται

¹⁶ Έρευνα της RSA στις 27 – 30/ 8/ 2018 στη Βόρειο Ελλάδα.

¹⁷ RSA/PRO ASYL, Reception crisis in Greece, 13. Αύγουστος 2018, βλέπε: <http://rsaegean.org/reception-crisis-in-greece/>

¹⁸ Βλέπε υποσημείωση 16.

¹⁹ Στη Βόρειο Ελλάδα

²⁰ Συνέντευξη στις 30/08/2018 με έναν αναγνωρισμένο πρόσφυγα από το Κογκό φερόμενο θύμα βασανιστηρίων στη χώρα του, ο οποίος ζει προσωρινά στο κέντρο φιλοξενίας την Νέα Καβάλα, και συνέντευξη στις 30/08/2018 με έναν αναγνωρισμένο πρόσφυγα από το Ιράκ, φερόμενο θύμα βασανιστηρίων στην πατρίδα του, ο οποίος ζει προσωρινά στο κέντρο φιλοξενίας στο Κουτσόχερο.

μόνο για άτομα με HIV.

(2) Ο ξενώνας για τους άστεγους του Δήμου Πειραιά [χωρητικότητα: 35-40 ενήλικες] ήταν πλήρης. Προορίζεται αποκλειστικά για τους κατοίκους του Δήμου Πειραιά. Οι πρόσφυγες και τα άτομα με ψυχιατρικά προβλήματα δεν γίνονται δεκτά²¹.

(3) Ο ξενώνας του «Ερυθρού Σταυρού», ο οποίος φιλοξενούσε οικογένειες [χωρητικότητα: 80], έχει αναστείλει από τον Μάιο του 2018 την λειτουργία του και πρόκειται να εκκενωθεί τον Αύγουστο²².

(4) Ο ξενώνας της εκκλησίας «Γαλήνη» στην Αθήνα φιλοξένησε 10 άτομα και δεν δέχεται κανέναν άλλο, καθώς το κτίριο ήταν υπό ανακαίνιση για μια άγνωστη χρονική περίοδο²³.

(5) Δύο υπνωτήρια, εκείνο των «Γιατρών του Κόσμου» στην Αθήνα και το υπνωτήριο της UNESCO στον Πειραιά, απαιτούν από τους φιλοξενούμενους να μην μένουν εκεί κατά τη διάρκεια της ημέρας.

A. Το υπνωτήριο της UNESCO [χωρητικότητα: 65 άτομα] ήταν πλήρες και υπήρχε μια λίστα αναμονής 20 έως 30 ατόμων. Η μέγιστη διαμονή είναι περιορισμένη σε ένα μήνα. Οι οικογένειες δεν γίνονται δεκτές. Μεταξύ άλλων, απαιτούνται εκκαθαριστικά σημειώματα. Το υπνωτήριο δεν παρέχει υπηρεσίες διερμηνείας. Οι πρόσφυγες που δεν μπορούν να επικοινωνούν στα ελληνικά ή στα αγγλικά δεν γίνονται δεκτοί²⁴.

B. Το υπνωτήριο των «Γιατρών του Κόσμου» [χωρητικότητα: 55 ενήλικες] ήταν πλήρες και είχε μια λίστα αναμονής 15 ατόμων. Το κατάλυμα παρέχεται για μέγιστη διάρκεια 10 έως 15 ημερών. Το υπνωτήριο είναι κλειστό από τις 7.30 π.μ. έως τις 7.30 μ.μ. Δεκτοί γίνονται μόνο όσοι μπορούν να επικοινωνούν στα ελληνικά ή στα αγγλικά. Οι οικογένειες αποκλείονται. Οι ψυχιατρικές περιπτώσεις γίνονται δεκτές μόνο υπό ορισμένες προϋποθέσεις²⁵.

(6) Ο ξενώνας Φοίβη (χωρητικότητα: 8-10 γυναίκες ή μητέρες με παιδιά) ήταν γεμάτος με μια λίστα αναμονής 8 ατόμων. Απαιτούνται ιατρικές εξετάσεις και γνώσεις μιας ευρέως χρησιμοποιούμενης γλώσσας (όπως η ελληνική ή η αγγλική). Δεν φιλοξενούνται ψυχιατρικές περιπτώσεις²⁶.

(7) Ο ξενώνας της Αρχιεπισκοπής (χωρητικότητα: 10 άτομα) ήταν πλήρης. Δέχεται πρόσφυγες μόνο εάν επικοινωνούν σε γλώσσα που χρησιμοποιείται ευρέως και δεν

²¹ Τηλεφωνική επικοινωνία RSA με εκπρόσωπο Δήμου Πειραιά στις 19/07/2018

²² Τηλεφωνική επικοινωνία RSA με τον Ερυθρό Σταυρό στις 18/07/2018

²³ Τηλεφωνική επικοινωνία RSA στις 23/07/2018

²⁴ Τηλεφωνική επικοινωνία RSA στις 19/07/2018

²⁵ Τηλεφωνική επικοινωνία RSA στις 18/07/2018

²⁶ Τηλεφωνική επικοινωνία RSA στις 18/07/2018

παρέχονται υπηρεσίες διερμηνείας. Απαιτούνται ιατρικές εξετάσεις και οι ψυχιατρικές περιπτώσεις δεν γίνονται δεκτές²⁷.

(8) Η μέγιστη διαμονή στον ξενώνα του ΕΚΚΑ [χωρητικότητα: 65 άτομα] είναι τρεις μήνες. Οι οικογένειες γίνονται δεκτές μόνο κατ'εξάιρεση. Οι ψυχιατρικές περιπτώσεις δεν γίνονται δεκτές. Απαιτούνται ιατρικές εξετάσεις και γνώσεις ελληνικής ή αγγλικής γλώσσας²⁸.

(9) Ο «Ξενώνας Αλληλεγγύης» του Κέντρου Υποδοχής Αστεγών Δήμου Αθηναίων [χωρητικότητα: 100-150 άτομα] για άστεγους άνδρες και γυναίκες του Δήμου Αθηναίων φιλοξενούσε 120 άτομα και είχε ήδη λίστα αναμονής 10 ατόμων. Για να φιλοξενηθεί κάποιος απαιτείται να προσκομίσει ιατρικές εξετάσεις και εκκαθαριστικό σημείωμα. Τα άτομα με ψυχιατρικά προβλήματα και οικογένειες δεν γίνονται δεκτά²⁹.

(10) Ο ξενώνας για ενήλικες στη Βουλιαγμένη [χωρητικότητα: 34 άτομα] φιλοξένησε 32 ενήλικες και είχε εκκρεμή λίστα 4-5 ατόμων. Ο ξενώνας φιλοξενεί οικογένειες μόνο κατ'εξάιρεση και απαιτούνται ιατρικές εξετάσεις. Δεν παρέχονται υπηρεσίες διερμηνείας. Τα άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας δεν γίνονται δεκτά. Απαραίτητο είναι επίσης ένα πρόσφατο εκκαθαριστικό σημείωμα³⁰.

Όλοι οι ξενώνες είχαν περιορισμένες δυνατότητες. Τη στιγμή της έρευνάς μας ήταν είτε γεμάτοι είτε είχαν εκκρεμείς λίστες αναμονής. Σε γενικές γραμμές, όλες οι υπάρχουσες δομές δεν παρέχουν υπηρεσίες διερμηνείας και δεν φιλοξενούν ανθρώπους που δεν μπορούν να μιλούν ελληνικά ή αγγλικά. Πολλοί ξενώνες απαιτούν πρόσφατα εκκαθαριστικά σημειώματα. Οι ιατρικές εξετάσεις είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη διαμονή σε όλους τους ξενώνες.

Αναφορικά με την κατάσταση για τις ευάλωτες ομάδες:

Μόνο ο ξενώνας του «Ερυθρού Σταυρού» είχε σχεδιαστεί για να φιλοξενήσει οικογένειες, αλλά ανέστειλε τη λειτουργία του από τον Μάιο του 2018 και πρόκειται να εκκενωθεί μέχρι τον Αύγουστο του 2018. Τρεις άλλοι ξενώνες («Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης» χωρητικότητας 65 ατόμων, Κοινωνικός Ξενώνας Βουλιαγμένης, Ξενώνας της Αρχιεπισκοπής), σύμφωνα με πληροφορίες, φιλοξενεί οικογένειες κατ'εξάιρεση, αλλά αποκλείονται οι ψυχιατρικές περιπτώσεις.

Μόνο ένας μικρός ξενώνας (Φοίβη) είναι σχεδιασμένος για γυναίκες και μητέρες με παιδιά που είναι είτε άστεγοι είτε είναι θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Φιλοξενούνται μητέρες με αγόρια έως 9 ετών.

Σχεδόν κανένας ξενώνας δεν φιλοξενεί ψυχιατρικές περιπτώσεις. Μόνο ο ξενώνας των

²⁷ Τηλεφωνική επικοινωνία RSA στις 19/07/2018

²⁸ Τηλεφωνική επικοινωνία στις 18/07/2018.

²⁹ Τηλεφωνική επικοινωνία στις 12/07/2018.

³⁰ Ημερομηνία 18/07/2018.

«Γιατρών του Κόσμου» φιλοξενεί κατ'εξάιρεση ψυχιατρικά περιστατικά κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Επιπρόσθετα, ο ξενώνας της εκκλησίας «Γαλήνη» φιλοξενεί ψυχιατρικές περιπτώσεις επίσης υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Ωστόσο, λόγω της ανακαίνισης για μια άγνωστη χρονική περίοδο δεν γίνονται δεκτές νέες περιπτώσεις.

Οι RSA / PRO ASYL καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι σε περίπτωση επιστροφής τους, οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας (εάν δεν έχουν ιδιωτική υποστήριξη) θα αντιμετωπίσουν τον υπαρκτό κίνδυνο να ζουν άστεγοι στο δρόμο³¹. Είναι σαφές ότι οι υπάρχουσες δομές έχουν περιορισμένη χωρητικότητα και ότι δεν υπάρχει πρόβλεψη για άστεγους πρόσφυγες που δεν επικοινωνούν στα ελληνικά ή στα αγγλικά. Κατά την περίοδο της έρευνάς μας, θα ήταν αδύνατο για τους αναγνωρισμένους πρόσφυγες να φιλοξενηθούν, έστω και προσωρινά σε κάποια δομή.

3. Παροχή τροφίμων

Η RSA συνάντησε αναγνωρισμένους πρόσφυγες στην περιοχή της Αττικής³², οι οποίοι παραπονέθηκαν για την έλλειψη πρόσβασης σε τρόφιμα, καθώς τα συσσίτια στην Αθήνα προσφέρουν γεύματα μόνο μία φορά την ημέρα και διανέμουν περιορισμένες ποσότητες. Στις 6 Αυγούστου 2018, κοινωνικός λειτουργός του Κοινωνικού Κέντρου του Δήμου Αθηναίων³³ έδωσε στην RSA έναν κατάλογο με πέντε χώρους όπου παρέχονται γεύματα τόσο στον Δήμο Αθηναίων όσο και στον Δήμο Πειραιά. Η RSA προσπάθησε να επικοινωνήσει με όλους ζητώντας πληροφορίες σχετικά με τη διαθεσιμότητά τους.

Τα γεύματα παρέχονται τόσο στους Έλληνες όσο και στους υπηκόους τρίτων χωρών από τους ακόλουθους οργανισμούς:

- Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης του Δήμου Αθηναίων: Μία φορά την ημέρα 700 μερίδες³⁴.
- «Equal society»: Μια φορά την ημέρα 200 μερίδες. Έγγραφα κατοικίας και πιστοποιητικά στέγασης ή βεβαίωσης αστεγίας είναι υποχρεωτικά. Απαιτούνται δεξιότητες στην ελληνική ή την αγγλική γλώσσα³⁵.
- «Καταφύγιο Αγάπης και Συμπαράστασης»: Μια φορά την ημέρα 250 μερίδες, Δευτέρα και Τετάρτη για πρόσφυγες³⁶.

³¹ Κοινωνική λειτουργός RSA, Αύγουστος 2018

³² Οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας επιστρέφονται στην Ελλάδα στο αεροδρόμιο Ελευθέριος Βενιζέλος στην περιοχή της Αττικής. Επομένως αυτή η αναφορά επικεντρώνεται στην κατάσταση στην Αθήνα όπου καταλήγουν οι επιστρεφόμενοι.

³³ Το ΚΥΑΔΑ έστειλε γραπτή απάντηση με ηλεκτρονική αλληλογραφία στην RSA

³⁴ Βλέπε: <http://www.kyada-athens.gr/index.php/programmata/anoixto-kentro-sitisis> .

³⁵ Τηλεφωνική επικοινωνία στις 27/07/2018.

³⁶ Τηλεφωνική επικοινωνία στις 07/08/2018.

- «Helping Hands»: Καθημερινά. Δεν υπάρχουν περισσότερες πληροφορίες.
- «UNESCO» στον Δήμο Πειραιά: 150 μερίδες. Η γνώση των ελληνικών, αγγλικών ή γαλλικών είναι απαραίτητη³⁷.

Επιπλέον, στην Αθήνα περιορισμένες ποσότητες γευμάτων παρέχονται επίσης από κουζίνες αλληλεγγύης, κινήσεις αλληλεγγύης και τοπικές εκκλησίες, καθώς και από άλλες ΜΚΟ όπως η «Caritas» (μία φορά την ημέρα 500 μερίδες)³⁸ και η «ΕΣΤΙΑ» (40 μερίδες, τρεις ημέρες την εβδομάδα)³⁹.

4. Ψυχική Υγεία

Η περιορισμένη πρόσβαση και οι συνθήκες των δημόσιων ιδρυμάτων ψυχικής υγείας στην Ελλάδα «παρουσιάζουν ιδιαίτερο πρόβλημα», όπως υπογραμμίζει η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες⁴⁰. Οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας με προβλήματα ψυχικής υγείας αντιμετωπίζουν προβλήματα στέγασης και έλλειψη κατάλληλης φροντίδας ψυχικής υγείας⁴¹.

Στις 12 Ιανουαρίου 2018, η Ελληνική Ομοσπονδία Εργαζομένων στα Νοσοκομεία επέκρινε την έλλειψη προσωπικού και τα ατελή μέτρα ασφάλειας (όπως έλλειψη πυρασφάλειας) στα νοσοκομεία ψυχικής υγείας, με αποτέλεσμα θανάτους και τραυματισμούς ασθενών. Σύμφωνα με το δελτίο Τύπου που εξέδωσαν, μόνο ένα ή το πολύ δύο νοσηλευτές τοποθετούνται σε κάθε νοσηλευτική μονάδα ασθενών (30-40 ασθενείς) σε δημόσια ψυχιατρικά νοσοκομεία ανά βάρδια. Η Ομοσπονδία μίλησε για ασθενείς με αυτοκτονικές τάσεις ή άτομα που πάσχουν από άνοια - οι οποίοι πρέπει να βρίσκονται υπό συνεχή παρακολούθηση – περιορισμό⁴².

Τα δημόσια ιδρύματα και τα νοσοκομεία καθώς και οι ΜΚΟ που παρέχουν ψυχική φροντίδα σε πρόσφυγες και μετανάστες στην Αθήνα⁴³ (όπως η Βαβέλ και η ΕΣΤΙΑ) έχουν

³⁷ Τηλεφωνική επικοινωνία στις 07/ 8/ 2018.

³⁸ Caritas, γραπτή απάντηση στις 02/ 08/ 2018.

³⁹ Βλέπε: <https://hestiahellas.org/food-distribution/>.

⁴⁰ Βλέπε: <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/64741>.

⁴¹ Κοινωνική λειτουργός RSA, Αύγουστος 2018.

⁴² Βλέπε: <http://newpost.gr/ellada/648732/poedhn-sta-psyhiatrika-nosokomeia-briskoy-n-katafygio-astegoi-kai-anergoi>.

⁴³ Βλέπε υποσημείωση 6.

καταλόγους αναμονής πολλών μηνών. Ακόμα και για επείγουσες περιπτώσεις, όπως επιζώντες ναυαγίων, που έχασαν ολόκληρη την οικογένειά τους ή θύματα βασανισμών που πάσχουν από Μετατραυματική Αγχώδη Διαταραχή (PTSD), ο χρόνος αναμονής για τον πρώτο ραντεβού με την ΜΚΟ Βαβέλ ήταν 4 μήνες⁴⁴.

5. Πρόσβαση στην αγορά εργασίας

Η έλλειψη στέγασης εμποδίζει την εγγραφή στην Δ.Ο.Υ και το άνοιγμα τραπεζικού λογαριασμού, τα οποία αποτελούν προϋποθέσεις για την πρόσβαση στην απασχόληση. Για το έτος 2018 μόνο ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) δέχτηκε την εγγραφή αυτών που ζουν σε κέντρα φιλοξενίας ή είναι άστεγοι. Αλλά μέχρι σήμερα οι πρόσφυγες αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα, είτε δεν μπορούν να αποκτήσουν εκκαθαριστικό σημείωμα είτε δεν μπορούν να λάβουν βεβαίωση αστεγίας (βλ. παραπάνω) ή δεν υπάρχει αρμόδια αρχή για να τους παράσχει πιστοποιητικά στέγασης σε κέντρο φιλοξενίας.

Η RSA επισήμανε ότι η πλειοψηφία κέντρων φιλοξενίας της ηπειρωτικής χώρας δεν διαθέτουν θεσπισμένες εκ του νόμου αρχές διαχείρισης και ως εκ τούτου δεν είναι σαφές ποια αρχή είναι υπεύθυνη για την έκδοση των απαιτούμενων πιστοποιητικών για την εγγραφή σε άλλα ιδρύματα, όπως για τον ΟΑΕΔ.

Επί του παρόντος, δεν υπάρχουν προγράμματα απασχόλησης του ΟΑΕΔ για τους δικαιούχους διεθνούς προστασίας. Μόνο όσοι εργάστηκαν και έχασαν τη δουλειά τους δικαιούνται να λαμβάνουν επίδομα ανεργίας για περιορισμένο χρονικό διάστημα και υπό προϋποθέσεις⁴⁵.

Ήδη στο Νομικό Σημείωμα του 2017, οι RSA / PRO ASYL κατέδειξαν την έλλειψη εθνικής στρατηγικής ή στοχοθετημένων μέτρων που θα βοηθούσαν τους πρόσφυγες στην απασχόληση ή την παροχή γλωσσικών δεξιοτήτων ή επαγγελματικής κατάρτισης και επεσήμαναν ότι είναι εξαιρετικά δύσκολο για τους δικαιούχους διεθνούς προστασίας να βρουν απασχόληση⁴⁶.

⁴⁴ Βλέπε υποσημείωση 11.

⁴⁵ Βλέπε επίσης RSA/ PRO ASYL 2017, σελίδα 22.

⁴⁶ «Ωστόσο, στην πράξη, τα ποσοστά ανεργίας είναι τόσο υψηλά και ο ανταγωνισμός των εργαζομένων που μιλούν ελληνικά είναι τόσο έντονος, ώστε είναι εξαιρετικά δύσκολο για τους νεοαφιχθέντες πρόσφυγες που δεν μιλούν τη γλώσσα να βρουν απασχόληση. Επιπλέον, οι πρόσφυγες αντιμετωπίζουν εμπόδια στην εγγραφή τους σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης, καθώς η πλειοψηφία τους δεν μπορεί να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία (πτυχία γυμνασίου, διπλώματα κλπ.) της εκπαίδευσής τους, γεγονός που αποτελεί προϋπόθεση για τη συμμετοχή» Βλέπε: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/614194/IPOL_STU\(2017\)614194\(ANN01\)_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/614194/IPOL_STU(2017)614194(ANN01)_EN.pdf)

6. Μέτρα ενσωμάτωσης και προγράμματα ΜΚΟ για την ένταξη των δικαιούχων διεθνούς προστασίας

Οι RSA / PRO ASYL θα ήθελαν να αναφέρουν ότι δεν υπάρχει ακόμα ένα συγκεκριμένο και λειτουργικό πλαίσιο για την ένταξη των προσφύγων, εκτός από το πιλοτικό πρόγραμμα ενσωμάτωσης «HELIOS», που περιορίζεται σε 120 άτομα στην περιοχή Θήβα και Λιβαδειά. Η Ελλάδα εξακολουθεί να στερείται μακροπρόθεσμης πολιτικής ένταξης όσον αφορά τους αναγνωρισμένους πρόσφυγες.

Μέχρι στιγμής, η «Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών» εφαρμόστηκε μόνο εν μέρει. Τα μέτρα και τα προγράμματα που υιοθετούνται από το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για άτομα που ζουν κάτω από συνθήκες φτώχειας δεν προορίζονται για άτομα που δεν μιλούν ή δεν καταλαβαίνουν τα ελληνικά⁴⁷.

Το Κέντρο για την ένταξη των μεταναστών του Δήμου Αθηναίων⁴⁸ απασχολεί μόνο δύο κοινωνικούς λειτουργούς υπεύθυνους για τους μετανάστες, τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο. Παρέχουν μόνο υπηρεσίες για την πρόσβαση σε κοινωνικές παροχές. Οι υπηρεσίες διερμηνείας παρέχονται μόνο σε Φαρσί και Αραβικά και μόνο για περιορισμένες ώρες κάθε μέρα (Δευτέρα, Τετάρτη και Παρασκευή, 12 π.μ. έως 3 μ.μ. και Τρίτη και Παρασκευή, 10 π.μ. έως 3 μ.μ.)⁴⁹.

Υπό τις παρούσες συνθήκες, είναι σαφές ότι οι ΜΚΟ δεν διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ένταξη των αναγνωρισμένων προσφύγων. Για παράδειγμα, το 2017 η ΜΚΟ Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ) υλοποιούσε ένα πρόγραμμα χρηματοδοτούμενο από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, το οποίο ονομάζονταν «One stop-shop» με στόχο τη διευκόλυνση της ενσωμάτωσης των προσφύγων. Ωστόσο, το πρόγραμμα αυτό ολοκληρώθηκε τον Μάρτιο του 2018. Επιπλέον, από τον Ιούνιο του 2018 κανένας κοινωνικός λειτουργός του ΕΣΠ δεν έχει την ειδική αρμοδιότητα να εργαστεί για την ένταξη των δικαιούχων διεθνούς προστασίας. Επί του παρόντος, το ΕΣΠ παρέχει μόνο γενική νομική συμβουλευτική στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας μέσω δύο δικηγόρων κάθε Τρίτη (περίπου 15 άτομα κάθε φορά)⁵⁰.

Το διαπολιτισμικό κέντρο του ΕΣΠ με την ονομασία «Πυξίδα» προσφέρει μαθήματα ελληνικής γλώσσας, αλλά είναι ανοιχτό μόνο για περιορισμένο αριθμό ατόμων. Στόχος είναι οι αιτούντες άσυλο, οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας, καθώς και άνθρωποι χωρίς χαρτιά. Η λειτουργία της «Πυξίδας» βασίζεται κυρίως σε εθελοντές. Το 2017, η «Πυξίδα»

⁴⁷ Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Γραφείο για την Καταπολέμηση της Φτώχειας, Γραπτή απάντηση σε RSA, 26/07/2018.

⁴⁸ Οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας επιστρέφονται στην Ελλάδα στον αερολιμένα Ελευθέριος Βενιζέλος που βρίσκεται στην περιοχή της Αττικής (αεροδρόμιο της Αθήνας). Επομένως, αυτή η αναφορά επικεντρώνεται στην κατάσταση στην Αθήνα, όπου φθάνουν όσοι επιστρέφονται.

⁴⁹ Βλέπε: <http://www.socialattica.gr/eidi-domis/kem>; Η πληροφορία επιβεβαιώθηκε στις 01/31/8/2018 σε τηλεφωνική με RSA.

⁵⁰ Τηλεφωνική συνομιλία με ΕΣΠ, Αύγουστος 2018.

παρείχε ελληνικά μαθήματα για αρχάριους σε 377 γυναίκες και άνδρες και για προχωρημένους σε 158 γυναίκες και άνδρες⁵¹.

Η ΜΚΟ «Solidarity Now» διαχειρίζεται ένα πρόγραμμα ενσωμάτωσης που χρηματοδοτείται από την UNICEF και εστιάζει μόνο στα παιδιά, τις οικογένειες και τις γυναίκες που έχουν ανάγκη («Πλήρης παροχή υπηρεσιών για την ένταξη και την ευημερία των παιδιών και των οικογενειών των προσφύγων»). Το πρόγραμμα δεν προορίζεται αποκλειστικά για δικαιούχους διεθνούς προστασίας και λήγει στις 31 Δεκεμβρίου 2018⁵².

Εκδότες

**stiftung
PRO ASYL**

Postfach 16 06 24

60069 Φρανκφούρτη

Τηλ: +49 69 24 23 14 0

Email: stiftung@proasyl.de

www.proasyl.de/en/pro-asyl-foundation

Ευστράτιου Αργέντη 7

82100, Χίος

Τηλ: +30 22711 03721

Email: info@rsaegean.org

<http://rsaegean.org/>

Συντάκτης Νομικού Σημειώματος: Μαριάννα Τζεφεράκου

⁵¹ Βλέπε: https://www.gcr.gr/media/k2/attachments/GCR_Report_2017.pdf.

⁵² Solidarity Now, γραπτή απάντηση σε RSA στις 27/08/2018.

Με την ευγενική υποστήριξη των:

UNO-Flüchtlingshilfe

Brot
für die Welt

medico international